

Anders Borg: Anförande vid minnesceremoni för att hedra förintelsens offer

Talare

Anders Borg
Finansminister

Datum

27 januari 2009

Plats

Raoul Wallenbergs torg,
Stockholm

De senaste veckorna har präglats av nyheter från Gaza. Raketattacker och bombningar har tillhört det dagliga nyhetsflödet. Med sorg i hjärtat har vi sett bilder av barn och familjer som drabbats. Sveriges och EU:s hållning är klar. Vägen framåt måste präglas av strävan efter fred. Raketbeskjutningar måste upphöra och det måste finnas proportioner på försvarsaktioner så att civila offer kan undvikas.

Sverige önskar att både israeler och palestinier får möjligheter att leva i fred, inom säkra och respekterade gränser och i länder som präglas av demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna.

Vi är emellertid inte här för att diskutera konflikten i Gaza. Vi är här för att den 27 januari är den dagen då den 22:a divisionen i Röda armén nådde Auschwitz.

Tio dagar tidigare hade nazisternas SS-soldater börjat tömma lägren och inlett en dödsmarsch då 60 000 utmärglade fångar tvingades marscher för att förhindra att den ryska frammarschen skulle stoppa förintelsen.

Uppemot 20 000 människor mördades eller dog av umbärande under dödsmarschen bara från Auschwitz.

Väl över en miljon judar mördades i gaskamrarna i Auschwitz. Också flera hundratusen polacker, zigenare och homosexuella avrättades bara i detta koncentrationslägerskomplex. Ett av fem förintelseläger. Ett av över 1600 koncentrationsläger.

Förintelsen är i sin omfattning, sin ondska och sin omänsklighet nästan omöjlig att förhålla sig till. Det är svårt att finna ord som fångar och samlar det som borde uttryckas.

Skulden för att detta brott mot mänskligheten inte stoppades. Den förtvivlan, skräck och dödsångest offren måste ha upplevt kan inte förstås och än mindre beskrivas av oss som är födda i en annan värld.

Nazisternas brott kan beskrivas på många sätt. För mig framstår det som särskilt obegripligt att förövarna inte förefaller ha upplevt någon skuld när de förövalade sina brott.

När nazisterna kommer till makten inleds förföljelsen och övergreppen omedelbart. De stegrades gradvis, inte minst efter kristallnatten. Vid det tyska angreppet på Ryssland 1941 bestämde sig nazisterna för att genomföra förintelse av alla judar.

Även om historien aldrig blir helt klarlagd förefaller Göring, Himmler och Heydrich på Hitlers order metodiskt förvandlat den tyska staten till en totalitär förintelsestat. Varje del av det tyska samhället inblandades i förberedelsen och genomförandet av folkmordet.

När Heydrich som chef för det rikssäkerhetsdepartementet, samlar den tyska statens företrädare i Wannsee är det för att man tillsammans – justitiedepartementet, utrikesdepartementet, inrikesdepartementet, planeringsdepartementet, polisen, SS och Gestapo m.m. – ska arbeta fram riktlinjer för att mörda människor.

Av underlagen för Wannseekonferensen framgår det att målsättningen var att utrota och mörda 11 miljoner judar. Över 2 miljoner människor i Polen. 865 000 människor i Frankrike. 3 miljoner judar i Ukraina och över 2 miljoner i övriga Ryssland.

Förintelsen är inte ett verk av en grupp sinnessjuka, av soldater som begår övergrepp under ett krig eller av ett uppflammande och okontrollerat kollektivt vansinne hos en folkmassa. Förintelsen är ett folkmord som genomförs med en byråkratisk planering och genomtänkt ordning av välutbildade män. De satte sig ner runt ett konferensbord och planerade, administrerade och organiserade död, folkmord och förintelse.

Det var inte män som berusade löpte amok som genomförde förintelsen. Det

var medelålders män vid sina sinnens fulla bruk som i lugn och ro begick detta yttersta av alla brott. Hur kan det vara möjligt för människor att samlas vid ett konferensbord och diskutera hur man genomför ett folkmord?

Var fanns insikten om att offren också var människor: föräldrar, makar, mormödrar, barnbarn, grannar, klasskamrater, lagkamrater eller landsmän?

Var fanns insikten om att varje människa alltid kan se sig själv när hon ser en annan människa?

Nazisternas brott var mordet på 6 miljoner judar och flera miljoner andra, men det var också brottet att de vägrade att erkänna sina offer som människor.

Vi är här för att Auschwitz stängdes den 27 januari 1945. Auschwitz är i sig ett talande exempel på hur förintelsen genomfördes. Jag hade förmånen att komma till det nya Yad Vashem museet i samband med att jag besökte Israel som finansminister i våras.

När man studerar modellerna och kartorna över Auschwitz framstår en sak tydligt: lägret var byggt för att mörda människor på ett systematiskt sätt.

De som deltog i planeringen och byggandet av Auschwitz måste ha förstått att detta var ett dödsläger. Att det hela och enda syftet var att mörda människor. Inte att de skulle hållas avskilda, fängslade eller straffarbete. De skulle mördas.

Det skrämmande, ogripbara och oförståeliga är att förintelsen handlar om att en hel modern stat behandlar vissa människor som om de inte har rätt till sin mänsklighet.

Det finns vissa saker ingen, aldrig någonsin, har rätt att ta ifrån andra människor. Den första okränkbara rättigheten är rätten att betraktas som en människa. Det var den rätten nazisterna och deras totalitära förintelsestat förnekade sina offer.

Jag nämnde Yad Vashem. Jag besökte museet första gången 1988, men har inte haft möjligheter förrän förra året komma till det nya museet.

För mig gav själva byggnaden och vandringen igenom utställningar nya insikter

och dimensioner.

Den första delen av utställningen skildrar den levande blomstrande judiska kulturen i Tyskland och Centraleuropa före nazismen. Teatrar, affärsmän, butiksägare och synagogor. Allt som visar hur integrerad den judiska kulturen var i våra samhällen.

Detta visste jag. Det blev ändå så tydligt när jag vandrade mellan bilderna. Det nazisterna gjorde var inte att ge sig på en främmande, utanförstående eller avlägsen grupp. Det var en samhällskropp som gick till angrepp mot sin arm, sin hjärna, sin själ, sig själv.

Själva byggnaden ger också insikter. Yad Vashem formas av två stora betongblock, eller kanske snarare betongskivor som står lutade mot varandra.

Vid ingången gör takhöjden och bredden att utrymmet och rymden är liten. Man börjar med att gå in i ett trångt, kringlande och mörkt rum. Genom utställningen vandrar man sedan långsamt uppåt mot ett större, öppnare och ljusare rum.

Till sist stannar man upp innanför en stor glasvägg och går ut. Plötsligt står man i solen, i ljuset och blickar ut över Jerusalems gröna kullar.

I allt mörker och i all ondska måste det finnas det en förhoppning om ett ljus, om någonting gott och om någonting vackert. Även om det bara är en liten flimrande och avlägsen ljuslåga i det djupaste mörkret.

Det är vår skyldighet som människor att förstå och lära oss av historien om förintelsen, men för att vi klara av det måste vi också samtidigt minnas och hedra de hjältar som faktiskt valde att stå upp, med risk för liv och lem, för att stoppa vansinnet.

När vi står här på Raoul Wallenbergs torg blir detta budskap än mer tydligt. Det fanns de som såg mänskligheten, som såg sig själv i sin nästas ögon. Som sträckte ut en hand för att hjälpa och satte ner en fot för att stoppa.

Låt oss känna tröst i detta när vi idag hedrar förintelsens offer.

Låt oss hedra dessa hjältar. Låt oss hedra dem som försökte stoppa vansinnet.

Vi står här för att hedra förintelsens offer. För att minnas och för att sörja. Det går inte att se någon mening i allt det lidande, den ondska och den grymhet som är förintelsens kärna.

Men låt oss åtminstone stå här tillsammans för att visa att vi minns, att vi lär oss och att vi, i vår tid, ska kämpa för varje människas rätt att vara människa.

Tack så mycket för att ni har kommit hit. Tack så mycket för att jag har fått komma hit för att dela denna stund med er.

Taggar

2000-tal, 2009, Man, Moderaterna

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/anders-borg-anforande-vid-minnesceremoni-for-att-hedra-forintelsens-offer>